

SZINYEI MERSE PÁL EMLÉKRENDEZVÉNY (Miskolc – Jernye [Jarovnice] 1995. május 19–20.)

GODA GERTRÚD

Múzeumunk kapta azt a megtisztelő feladatot, hogy a nagy magyar művész születésének 150., valamint halálának 75. évfordulója alkalmából a megemlékezést megszervezze.

Az ünnepi ülésből, emlékkiállításból és a művész szülőföldjének meglátogatásából álló kétnapos rendezvény résztvevői azon túl, hogy lerótták kegyeletüket Szinyei emléke előtt – a témával kapcsolatos legújabb kutatási eredményekről is értesültek. (Az előadások teljes szövegét közöljük.) A nagyszámú érdeklődő a MTA Miskolci Bizottságának dísztermében gyűlt egybe, majd a HOM Papszeren lévő kiállítási helyiségében tekintették meg Szinyei Merse Pálnak a múzeumban őrzött műalkotásait, valamint ebből az alkalomból az MNG-ből kölcsönzött apróbb remekműveit. A tárlatot kiegészítették a Szinyei Merse Pál Társasághoz kapcsolódó iratanyagok és relikviák is. (A pontos műtárgylista közlésével mintegy dokumentálni szándékozzuk a katalógus nélküli tárlatot.)

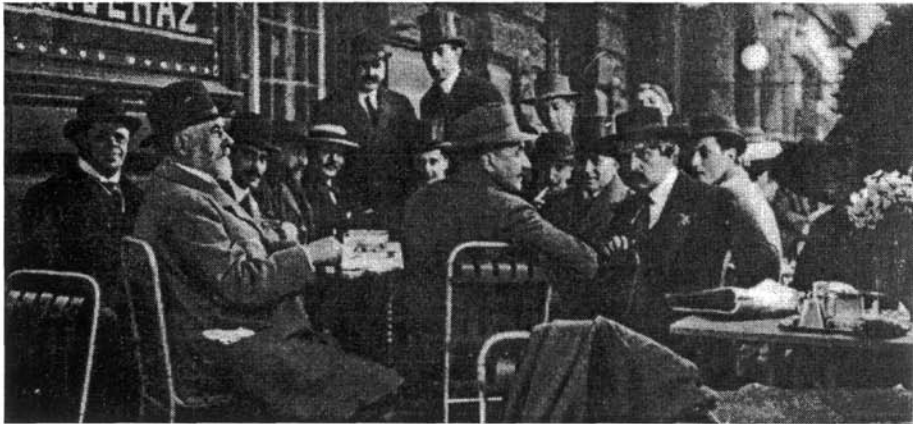
Tudván azt, hogy Szinyei Merse Pál művészi nagyságán túl – tisztelettel tartozunk az egykor volt főiskolai rektor és a jeles művészeti szervező emlékének is – ritkán fellelhető dokumentumokat teszünk közzé.

Talán a legnagyobb erkölcsi elismerést jelentette Szinyei számára, amikor 1905-ben megbízást kapott a Képzőművészeti Főiskola irányítására. Bár osztályt nem vállalt, de egy új, természetelvű szemléletnek próbált teret nyitni azzal, hogy nagybányai mestereket hívott meg tanítani. Elsőnek Ferenczy Károlyt, majd később Réti Istvánt és Lyka Károlyt, akik végül is a reform végrehajtói lettek. A kizárólagos akadémikus felfogást próbálták felváltani egy toleráns értékítéllettel, lehetőséget adva a növendékek egyéni látásmódjának érvényesüléséhez. Korunk fiatal művésznemzedéke Szinyeit ezen koncepciója miatt ma is időszerűnek fogadja el.

A festő úttörő szerepet vállalt akkor is, amikor 1907-ben Rippl-Rónai Józseffel és Ferenczy Károllyal egy kiállítási társaság életrehívásán dolgozott. A három bemutatót megélt Magyar Impresszionisták és Naturalisták Köre az azonos felfogású és valódi művészi értéket létrehozó festőket gyűjtötte egybe, akik jórészt mint barátok Szinyei legendásan igényes asztaltársaságát is alkották a Japán Kávéházban.

Ők hívták életre a művész halála után a Szinye Merse Pál Társaságot. Működésük célját így fogalmazták meg:

„1920. évi március 12-én, Szinyei Merse Pál halála után negyven nappal, a nagy mester bizalmas környezetéből alakult meg a Szinyei Merse Pál Társaság, mely azóta művészeket, művészeti írókat, gyűjtőket, műbarátokat választ kebelébe, mint rendes, tiszteleti, meghívott és pártoló tagokat. A Társaság célja Szinyei Merse Pál művészetének és művészi eszméinek kultusza, általában a magyar képzőművészet érdekeinek szolgálata. Céljainak elérésére kiváló művészi munkák jutalmazására díjakat ad, a tehetséges művésznövendékek buzdítására évente kétszer ösztöndíjakat oszt, fiatal művészeket külföldi tanulmányútra küld. A magyar képzőművészet iránt érdeklődő közönség

Szinyei Merse Pál a Japán Kávéház művészasztalánál 1918 k.

számára felolvasásokat rendez úgy Budapesten, mint vidéken, könyveket ad ki és külön bizottsága foglalkozik a magyar műtörténelem anyagának összegyűjtésével. Kiállításokat rendez, melyek elseje most nyílik meg és azokat vidéken és külföldön is folytatni akarja.

Működéséhez szükséges anyagi erőt barátai áldozatkészségéből meríti a Társaság. Három év alatt díjakra 258.000 koronát, ifjúsági ösztöndíjakra és a művésznövendékek támogatására 580.050 koronát, a Szépművészeti Múzeum vásárlásaira 61.000 koronát fordított.”¹

Az első ösztöndíjasuk Szőnyi István volt. Az igen szép ajánlás, amit Szőnyi Lyka Károlytól és Réti Istvántól kapott – figyelmet érdemlő gondolatokat vet fel. Közel húsz év múltán, 1940-ben adódott a lehetőség, hogy a kiemelkedő díj egykori nyertese ünnepi beszéd keretében viszont választ adhassék.

Eme szép írások közzétételével segíteni szándékozunk ahhoz, hogy valódi képet alkothassunk a Szinyei Társaság elvárásairól. Amennyire időszerű az a koncepció, ahogyan felismerik és megokolják a műalkotásban rejlő értéket – más szempontból –, ma legalább olyan korszerű Petrovics Elek 1945-ben megfogalmazott serlegbeszéde. Még sokan és sokszor fogjuk idézni szállóigévé lett mondatait, vagy akár az egész frást, mint ahogyan azt Szinyei Merse Anna előadásának végeztével tette.

Az a toleráns és mindenkor etikus magatartás, ami Szinyei egyéniségének sajátja volt, s ami a róla elnevezett társaságot is jellemezte egészen az 1951-es, történelem diktálta feloszlatásig – az az 1992-ben újraélesztett Szinyei Merse Pál Társaságot is kötelezi. Végvári Lajos professzor úr e legutóbbi serlegbeszédben erre figyelmeztet úgy is, mint aki a régvolt közösség egyik szellemi átörökítője.

Segítségét a Nemzeti Kulturális Alaptól, a Miskolci Akadémiai Bizottságtól és a Magyar Nemzeti Galériától kaptunk – nevezetesen dr. Szinyei Merse Anna művészettörténésztől, a festőművész dédunokájától, akinek áldozatkész munkájáért ezúttal mondunk köszönetet.

¹ 1922-ben, Jeszenszky Sándor titkár úr megfogalmazásában a Szinyei Merse Pál Társaság szervezete és célja.

Külön örömkre szolgált, hogy a művész szülőföldjének érintett faluközösségei társrendezői minőségben kapcsolódtak be munkánkba. Szinyeújfalu (Chminianska Nova Ves) képviselőjében Pavel Harniciar, Jernye (Jarovnice) részéről pedig Milán Kropuch polgármester úr, valamint dr. Mészáros Antal, a jernyei emlékszoba kialakítója tisztelte meg személyesen köszöntve a nagyszámú hallgatóságot, és a Szinyei-kultuszhoz olyannyira hozzátartozó „Szinyeilakomán” is ünnepi beszédet mondtak. Másnap ők fogadták a magyarországi küldöttséget a történelmi Sáros megyében (Szlovákia).

A festőt megihlető táj felkeresése, a még meglévő épületek és a képekről ismert parkrészeket meglátogatása után az emléktáblánál és a sírkertben a kegyelet virágainak elhelyezésére került sor. Koszorúzott az MTA Művészettörténeti Intézete, a Magyar Képzőművészek és Iparművészek Szövetsége, a Szinyei Merse Pál Társaság, a Magyar Nemzeti Galéria, a Debreceni Déri Múzeum, a Szombathelyi Képtár, a Göcseji Múzeum, a Janus Pannonius Múzeum, a Janus Pannonius Egyetem, a Szinyei Merse Pál Gimnázium (Budapest), a Miskolci Bölcsész Egyesület és múzeumunk is a helybéli tisztelgőkkel közösen.

A jernyei temetőben egy új, nagyméretű tölgyfakereszt felszentelésére is sor került. Ez az egykor Szinyei szándéka szerint felállított mementó hasonmása. Még sok apró figyelmességből áradt a Mersék emléke iránt érzett tisztelet és nagyrabecsülés. Az ünnepi előadásokat a szlovák népművészek folklór műsora, ill. Pavel Mészárosnak, a Kassai Televízió munkatársának Szinyei Merse Pálról készített filmje zárta.

Amennyire megindító volt a sírnál a két nyelven elmondott imádság, ugyanolyan felemelő érzést váltott ki a közel száz főre terített nagy, fehér asztal mellett együttesen elfogyasztott ünnepi ebéd.

Szinyei szelleme megérintette az egybegyűlteket, a két nap alatt többször érezhetjük úgy, a művész hagyatékának valódi örökösei vagyunk.

*Szinyei Merse Pál régi és új sírkeresztje
Jernyén, 1995-ben*